

L'any 2010 se celebra el vintè aniversari del museu

Inici d'una nova etapa del Museu del Ferrocarril de Vilanova i la Geltrú

Inici d'una nova etapa del Museu del Ferrocarril de Vilanova i la Geltrú

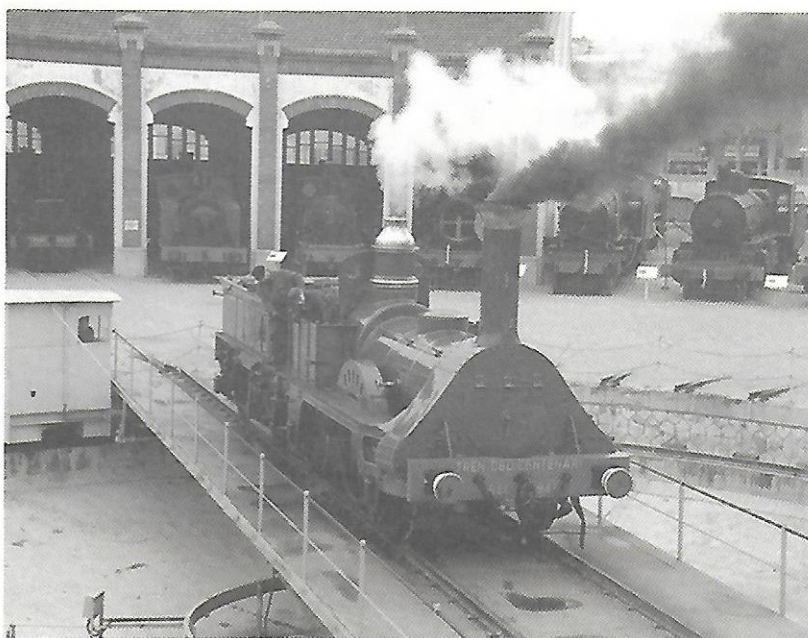
El Museu del Ferrocarril compleix enguany vint anys. Aquesta efemèride marca el començament d'una nova etapa de la seva història, la de l'impuls definitiu fins a situar-lo a l'altura del seu tresor patrimonial. Els pròxims mesos s'iniciarà la primera fase del planejament arquitectònic i començaran les obres del que serà el futur Museu del Ferrocarril de Catalunya. L'aniversari d'aquesta creació també coincideix amb els 25 anys d'existència de la Fundació dels Ferrocarrils Espanyols, l'entitat cultural que el gestiona pràcticament des dels inicis.

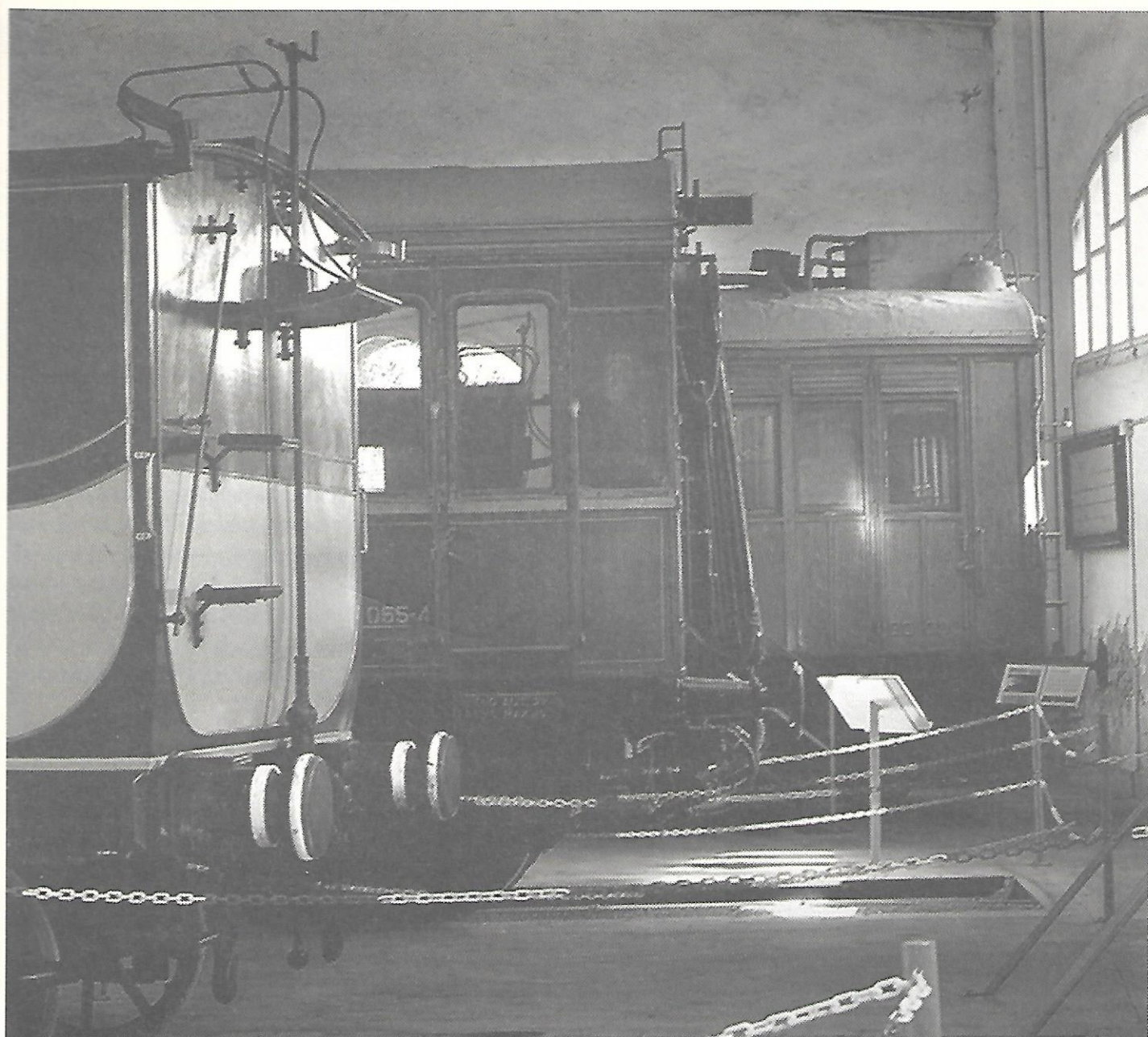
Aquest equipament de la capital del Garraf es considera un dels més valuosos i interessants d'Europa en la seva temàtica, tant per la col·lecció

excepcional de vehicles que custodia com per les instal·lacions històriques on està situat: el dipòsit de locomotores de vapor de Vilanova i la Geltrú. La implantació del ferrocarril en aquesta ciutat és èpica i decisiva per entendre'n la història contemporània i connecta amb l'esperit emprenedor de la Catalunya del segle XIX que va protagonitzar la revolució industrial i cultural.

El projecte del Museu preveu la rehabilitació de les instal·lacions, la construcció de nous espais i l'adaptació general als requeriments dels museus tècnics i de societat del segle XXI, a més de la conservació d'un patrimoni tangible i intangible únic. El Museu vol cuidar la memòria dels homes i les dones que han viscut i treballat al voltant de les instal·lacions ferroviàries de Vilanova (estació, tallers, dipòsit de vapor, infraestructura, etc.) i que han contribuït a la seva evolució i identitat. Alhora, persegueix l'obertura a la comunitat a través d'accions integradores i de proximitat. Per al Museu del Ferrocarril el patrimoni humà és l'eix i el motor d'acció.

Entre les actuacions programades per celebrar aquest aniversari destaca la col·laboració en el nou Màster de Sistemes Ferroviaris i de Tracció Elèctrica que ha creat l'Escola Superior d'Enginyeria de Vilanova i la Geltrú, que pertany a la Universitat Politècnica de Catalunya. Una iniciativa que vol contribuir a la constitució a la capital del Garraf d'un centre especialitzat de comunicació, coneixement, investigació i documentació del ferrocarril. Aquest any també s'espera assolir un acord per establir un nou model de gestió del Museu, que faciliti l'obtenció

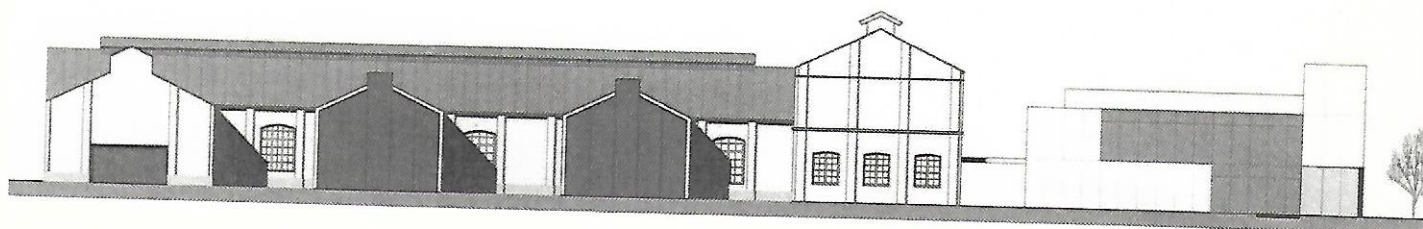

de recursos i el compromís institucional i social amb el patrimoni industrial del ferrocarril. Entre altres activitats, també es preveu una publicació que recollirà la història dels seus vint anys de vida o una edició especial de l'acte de lliurament dels Premis Camins de Ferro a Vilanova.

El 5 d'agost del 1990, l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú i Renfe van decidir obrir per primera vegada les portes del que es podia considerar el germen d'un centre patrimonial amb una valuosa col·lecció de vehicles. Un equipament que es gestaria als anys vuitanta per la voluntat de l'empresa ferroviària i de la Generalitat de Catalunya, a les quals posteriorment s'uniria l'Ajuntament. Després dels primers convenis i de les primeres actuacions conjuntes, es va frustrar l'intent i Renfe va decidir assumir en solitari la responsabilitat del funcionament i la conservació dels béns. El 1993 traspassaria la gestió a la Fundació dels Ferrocarrils Espanyols, una entitat especialitzada en l'administració d'aquest tipus de patrimoni i en la realització d'activitats culturals i d'investigació

ferroviària. Una solució provisional que perseguia la constitució d'un model de gestió compartit en el qual estiguessin representades les diferents institucions; una opció d'urgència que s'ha acabat prolongant fins a l'actualitat. Avui aquell centre patrimonial incipient s'ha convertit en un museu. Un museu on hi ha un equip professional compromès i engrescat en un projecte que lliga passat, present i futur; uns recursos que permeten cada dia posar-lo a funcionar; un producte cultural que ofereix un servei a la comunitat, i un patrimoni excepcional.

Serrat va cantar que als vint anys se sent bullir la sang, i aquest bull de segur que va afavorir la irrupció del Museu en el panorama cultural. Malgrat el seu dinamisme i atractiu creixent, també la seva joventut pot explicar les dificultats de consolidació. En aquestes dues dècades cal destacar, entre moltes altres accions, la recuperació de dues construccions com a àmbits expositius, Espai Segle XXI i Gumà; la restauració de 35 vehicles i de més de 50 elements; la presentació de 64 exposicions tem-

porals; el disseny d'una oferta educativa completa per a públic escolar i famílies; la creació de la primera biblioteca-hemeroteca i banc d'imatges pública de Catalunya dedicada al ferrocarril, o l'organització de l'associació de voluntaris del Museu (SIC).

La categoria dels béns, la vitalitat de l'espai, unida a un servei als visitants acollidor i acurat, ha atorgat legitimitat i la reafirmació definitiva a l'equipament. Aquest període també s'ha caracteritzat per una tasca constant de reflexió per establir objectius i un pla d'acció. Per a la consecució final dels propòsits ha estat decisiu el compromís i la confiança de diferents organismes i institucions, una complicitat que no ha estat fàcil d'aconseguir.

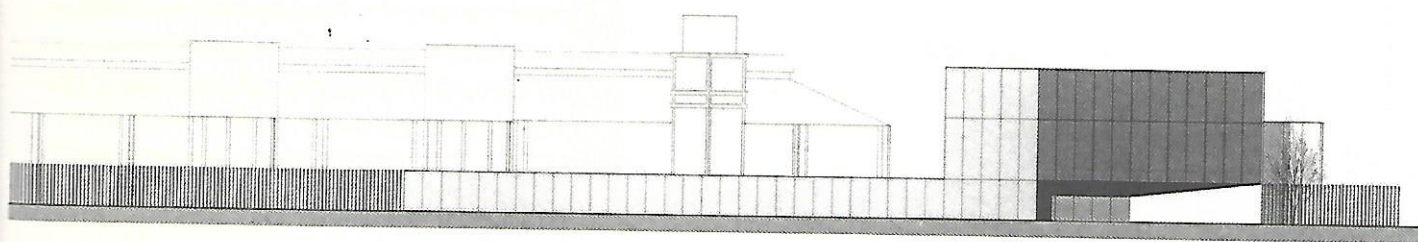
És, doncs, la potència del Museu la que el converteix en el centre nodal del patrimoni del ferrocarril al territori, seguint el model del sistema del Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya.

D'altra banda, diversos indicadors mostren que aquest any s'obre un període de suport

determinant en l'evolució del Museu del Ferrocarril de Vilanova i la Geltrú.

Els projectes del Museu

El 2008 es va fer un projecte museològic que analitzava i definia les necessitats funcionals del Museu. L'any passat es va decidir fer un replantejament del futur Museu (l'estudi anterior era del 2004) perquè s'adaptés a les exigències de la ciutadania i del seu patrimoni. La direcció de les obres va ser a càrrec de José Ramón Pastor, l'arquitecte que també va dirigir, entre els anys 1989 i 1992, el projecte de remodelació de l'estació de França de Barcelona. Aquest professional forma part de l'equip de la delegació de patrimoni i urbanisme d'Adif, l'entitat titular dels terrenys i de les edificacions. L'avantprojecte del Museu de Vilanova, que es va presentar a finals del 2009 pel Taller d'Arquitectes Col·laboradors (TAC), reformula treballs anteriors i pretén ser la base d'una actuació traçada en diferents fases. Aquest avantprojecte es va dur a terme amb una sub-

venció de 30.000 euros del Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya.

En paral·lel a aquestes actuacions, el 31 de juliol del 2009 el Consell de Ministres va aprovar, en un reial decret, la creació de la Xarxa de

Museus d'Espanya. Entre els primers 36 museus que formen part de la nova xarxa es troba el Museu del Ferrocarril de Vilanova i la Geltrú, que figura adscrit al Ministeri de Foment. Aquesta integració va suposar el reconeixement definitiu del valor i de la projecció d'aquest centre cultural.

Així mateix, dues esmenes presentades per CiU als Pressuposts Generals de l'Estat dels anys 2009 i 2010, en concret pel diputat de Vilanova i la Geltrú Carlos Campuzano, assig-

nen 900.000 euros dels fons del Ministeri de Foment a la realització dels primers projectes executius i les obres que permetran recuperar la nau del pont grua i una part de l'edifici de la Rotonda. Dues partides, de 450.000 euros cadascuna, que posen els fonaments del futur gran Museu del Ferrocarril. Una aposta clara i decidida per la dinamització cultural i econòmica d'aquest territori.

Per a la tardor del 2010 s'ha previst l'inici de la primera fase d'aquestes intervencions, que començarà en l'edificació més antiga del Museu. La nau, destinada al dipòsit i el manteniment dels primers vehicles que es van adquirir als EUA (els més moderns i luxosos que van circular al segle XIX a les vies espanyoles), data del 1881, any de la construcció de la línia Barcelona - Vilanova i la Geltrú i de l'edifici de l'estació.

Per prosseguir les intervencions projectades se sol·licitarà el finançament de l'1% d'obres públiques de l'Estat, un percentatge que estableix la Llei de patrimoni històric per destinar a tasques de conservació o enriquiment del patrimoni.

El futur dels museus del ferrocarril

El món contemporani ha situat els camins de ferro i els trens que els transiten en el cor de la vida ciutadana. Els espais que allotgen el testimoni de les diferents èpoques s'interpreten i s'expliquen a través de la presència potent i evocadora dels trens. Aquesta presència omple de vida els museus del ferrocarril.

A partir de les funcions principals dels museus (conservació, investigació, documentació,

difusió, educació o delit sensorial), una de les particularitats dels que estan dedicats a l'àmbit ferroviari és la diversitat d'elements que els formen, de diferent tipologia, naturalesa o arrelament territorial; i una altra, la seva força comunicadora, de manera que els museus del ferrocarril ja actuen com a:

- El museu tresorer i transmissor a les futures generacions del valor d'un patrimoni ferroviari únic.
- El museu revelador i interpretatiu de la capacitat d'innovació de les persones a través dels testimonis del ferrocarril en diferents èpoques.
- El museu promotor del coneixement, de la reflexió i la investigació social, tècnica i econòmica d'aquest mitjà de transport.
- El museu comunicador del valor del ferrocarril com a font de comprensió del passat, configurador de present i planificador de futur.
- El museu com a fòrum de cultura del transport per ferrocarril.
- El museu com a espai de trobada d'aspectes tècnics, socials o econòmics del ferrocarril.
- El museu com a coordinador d'iniciatives patrimonials del territori per tal d'identificar, seleccionar i definir els elements patrimonials que es troben disseminats pel territori.

La museïtzació del territori

El llegat ferroviari no solament es troba a l'interior dels museus, sinó que també manté les

portes obertes al paisatge industrial i ferroviari, una singularitat que no és exclusiva del ferrocarril, però sí molt més estesa per la pròpia naturalesa de transport. La història és un tot en moviment que va deixant l'empremta al paisatge i que resulta impossible tancar en un contenidor. Les edificacions, les infraestructures i determinats elements és als enclavaments productius d'origen on mostren el seu significat més complet. Aquesta ha estat la filosofia de partida del sistema del Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, en el qual la majoria de museus s'emplacen en instal·lacions industrials originals, com és el cas del de Vilanova i la Geltrú.

Des del Museu del Ferrocarril s'ha coordinat la primera fase de l'inventari del patrimoni

històric cultural del ferrocarril a Catalunya. En una primera fase s'han inventariat cent elements de béns immobles (tant de via estreta com de via ampla) que s'han de protegir i valorar, ja que constitueixen una evidència representativa del món del treball, de la vida quotidiana o de les innovacions tecnològiques. El pas següent és difondre, documentar i aconseguir la seva visualització territorial. En aquest mateix sentit, el 2008 es va encarregar al museòleg gironí Joan Vicens el projecte de muse-

ïtzació del patrimoni ferroviari que està pendent d'implantació al territori.

El ferrocarril resulta especialment suggeridor i evocador de la memòria col·lectiva. El seu rastre ha deixat una marca profunda en el record de la gent i la seva empremta és visible en bona part del paisatge.

Si per a Vargas Llosa un museu és una fàbrica de somnis, per als grecs va ser el temple de les muses. Els uns i els altres van identificar els espais de la memòria amb un recinte extraordinari, barreja de màgia i de coneixement, amb una plaça, una àgora entorn d'una herència cultural que a tots ens pertany. Al segle XXI resulta imprescindible aconseguir un suport ampli i entusiasta per construir els somnis sobre les arrels d'uns valors integradors.

Els joves museus del ferrocarril, com el de Vilanova i la Geltrú, promouen i necessiten compromís, interacció i una àmplia complicitat general per crear espais suggeridors de trobada, coneixement i diàleg, custodis d'un patrimoni universal i comunicadors dels valors del tren: un ferrocarril que torna a competir sense complexos per l'hegemonia en el transport. Sens dubte, aquesta complicitat i les seves conseqüències, unides a l'impuls de la nova etapa, seran per al Museu del Ferrocarril els millors regals d'aniversari.

PILAR GARCIA FUERTES
Directora